

**Bir Türkünün Doğuşu -yahut-
Türkü Sevdalısı Bir Sivashının Feryadı**

UYANDIM SABAH İLE*

Doğan KAYA

Ben Hikmet Uygun'u İstanbul'a gittiğimde Uğur Kaya Müzik Merkezinde tanıdım. 70 kadar Türk Halk Müziği gönüllüsü kadın-erkek amatör sanatçı icra çok zor olan eserleri çok rahatlıkla ve coşku ile icra ediyorlardı. Çalışmaya ara verilince kendisiyle sohbet etme imkânım oldu. Sivas'tan, türkülerden bahsettikçe gözlerinin içi gülüyordu. Beni görünce sanki Sivas özlemine giderme arzusunda idi. Adını duyduğum, tanışmayı arzu ettiğim birisiydi Hikmet Uygun. Benim için de çok iyi bir fırsat oldu. Hakkında, herhangi bir yazı yazılmamıştı. Bir kültür insanı olarak, böylesi bir değeri tanıtmayı kendime vazife bildim ve bu yazı böylece vücut buldu.

Türkü şehri Sivas, bağrından bugüne kadar 1000'den fazla âşık yetiştirmiştir. Bunun yanında türkü repertuarımıza yüzlerce eser kazandırmayı da başarmıştır Sivas. Pir Sultan Abdal, Kul Himmet Üstadım, Âşık Veysel, Ali İzzet Özkan, Zaralı Halil, Nuri Üstünces, Feyzullah Çınar, Ali Kızıltuğ, Müslüm Sümbül, Sefil Selimî, Mahmut Erdal, Muhlis Akarsu, Abdullah Papur bu sanatçılardan bazılarıdır. Günümüzde de gerek âşıklarımızın, gerekse Medine Köseoğlu, Medine Kayapınar gibi mahalli sanatçıların repertuarımıza yaptıkları katkı devam etmektedir. Gururla söyleyebiliriz ki TRT repertuarına girmiş Sivas türküsünün sayısı bugün 600 kadardır. Bunun kat kat fazlası da derlenmeyi, notaya alınmayı beklemektedir.

Diğer taraftan bazı sanatçılar da vardır ki "beste türkü" olarak adlandırılan eserler vücuda getirmektedirler. Sivas'ın usta sazlarından ve seslerinden olan;

*"Uyandım sabah ile
Gözyaşım size sile...
Ecel kapımı çaldı
Ağhyorum nafile"*

adlı eseri ile ünü bütün ülkeye yayılmış Hikmet Uygun da bunlardan birisidir. Eser önce Sivashlı mahalli sanatçı Doğan Ekici tarafından plağa

---

*Yayımlandığı yer: *Hayat Ağacı*, 2017, S. 33, s. 95-99.

okunmuş, daha sonra Urfalı sanatçı Mahmut Tuncer'in okumasıyla ünü bütün Türkiye'ye yayılmıştır.

Hikmet Uygun, 01.08.1946'da Sivas'ın Çiçekli Mahallesinde doğmuştur. İhsan ve Nuriye'nin oğludur. Ailede yedi kardeşin en büyüğüdür. Ailesi, Çiçekli Mahallesine "Kale"nin üzerinin düzlenmesi sonrasında taşınmıştır. İlkokul tahsilini mahallesindeki okulda yapmıştır. Öğretmeni Kemal Mavuş'tur. Mezun olduğu yıl Selçuk Ortaokuluna kaydolmuştur. Eskiden Halkevi olarak hizmet veren bu tarihi bina, sonra Selçuk Ortaokulu olarak hizmet vermiş, 1969'da yıkılmıştır. Hikmet Uygun ilk müzik çalışmalarına bu okulda öğrenci iken başlamıştır. Sivas Halkevinde Türk Sanat Müziği dersleri almıştır. Kısa bir müddet sonra kendisinin Türk Halk Müziğine daha yakın olduğu düşüncesine varmış ve 1950 sonlarında Sivas Halk Eğitim Merkezinde Halk Müziği dersleri almıştır.

Hikmet, ortaokulu bitirdikten sonra girdiği imtihanda başarı sağlayarak Sivas Öğretmen Okuluna kaydolmuştur. Burada yatılı öğrenci olarak okumuştur. Mandolin çalmak bu okulda bütün öğrenciler için mecburi derstir. Bu vesileyle mandolin çalmayı ve eserleri rahatlıkla icra etme imkânı bulur. Müzikle o kadar iç içedir ki, arkadaşları onu sınıf müzik kolu başkanı seçerler.

Aklı fikri bağlama çalmakta olan Hikmet, müzik öğretmeni Nihat Şenol'u ikna ederek okulda bir bağlama grubu kurmayı başarır. Porit Hamamının yanında dükkanı olan Osman Demirkoparan ustaya yaptırdıkları sazlarla arkadaşları Mustafa Öztürk, Adnan Çatak, Hasan Çelik... ile programlar yapmayı başarır. Bu arada Ömer Şan (Keskihıçak)'ın Taşlısokak'ta açtığı bağlama dükkânına devam eder. Birlikte Kale Gazinosunda akşamları program yapmaya başlarlar. Ömer Şan'ın İstanbul Radyosunda işe başlamasıyla Kale Gazinosunda iki yaz mevsimi kendisi konserler verir. Bu sıralarda henüz öğretmen okulunda öğrencidir. Kendisini tamamen müzik dünyasına bırakan Hikmet, yaptıklarını yeterli görmez, iki tane de plak doldurur. 1966 yılında doldurduğu ilk plağında "Gidersen Uğur Ola" – "Oy Gönül Kış Geldi" (Kendi bestesi) ve bir Sivas türküsünü okur. İkincisinde kendi besteleri olan "Sevda" ve Elveda" adlı eserleri okur. Yavaş yavaş besteleri başka sanatçılar tarafından da okunmaya başlar. Doğan Ekinci, kendisini meşhur eden "Uyandım sabah ile" adlı eserini plağa okur.

Hikmet Uygun, Sivas Öğretmen Okulunu bitirince Balıkesir'in Balya ilçesinin Yaylacık köyüne öğretmen olarak atanır. Orada da boş

durmaz, bir öğretmenler korusu kurar, hata bu koroyla konser dahi verir. Askerlik eğitimini Söke’de alır ve er öğretmen olarak Şebinkarahisar’da askerlik hizmetini yerine getirir. Mecburi hizmet gereği olarak on yıl köylerde öğretmenlik yapar. Bunun altı yılı, Hafik’in Yarhisar Köyü’nde geçer. Mecburi hizmetini bitirdikten sonra Sivas merkezde Danişmend İlkokulunda ve Halil Rifat Paşa İlkokulunda çalışır, idari vazifeler de alır.

Hikmet, daha sonra İstanbul’a öğretmenlik hizmetine devam eder. Suadiye’de Turhan ve Mediha Tansel İlkokulunda on dokuz yıl çalıştıktan sonra emekli olur. Sevda adında bir kızı, Serkan adında da bir oğlu vardır. Halen İstanbul’da yaşamaktadır.

Önceleri Birsen Çakmut’un korusuna devam etmiş, son birkaç yıldır da hemşerimiz ve aynı zamanda İstanbul Devlet Türk Halk Müziği Koro Şefi Uğur Kaya’nın Ümraniye’deki Uğur kaya Müzik Merkezinde ve haftada bir gün de yine hemşerimiz Ahmet Turan Şan’ın yanında halk müziği çalışmalarını sürdürmektedir.

Gelelim konumuza...

Türkü deryamızda acaba kaç tanesinin doğuş hikâyesini biliyoruz? Bu, ihmal edilmemesi, önemsenme gereken bir konudur. Biz bu yazımızda karınca karınca hiç olmazsa bir türkünün vücut bulmasını, doğuşunu aktarmaya çalışacağız. Keşke bu tarz yazıların sayısı daha fazla olsa!

“Uyandım Sabah İle” diye başlayan türkünün sözleri ve ezgisi Sivaslı mahalli sanatçı yukarıda özgeçmişini verdiğimiz. Hikmet Uygun’a aittir. Hikmet Uygun’un başka bestelediği başka eserleri de vardır. Biz bunlardan sadece konumuzla ilgili olan eserin hikâyesini ve sözlerini yazacak, diğer besteli eserlerinin bazılarının sözlerini kaydedeceğiz. Bunu yaparken kendi anlatımını bozmadan aktarmanın daha uygun olacağını düşündük. Bize şunları anlattı:

“Selçuk Ortaokulunda okuduğum yıllardı. Sınıfımızın karşısındaki sınıfta kumral, örgülü saçlı güzel bir kız vardı: Filiz. Sadece benim değil başka arkadaşlarımın da beğendiği birisiydi. Teneffüslerde onu görmek için bir an önce dersin bitmesini beklerdim. Arkadaşlığımız sadece bakışmaktan, duygularımızı böylece ifade etmekten ileri gitmedi. Okul çıkışında onu uzaktan izlemekten başka bir şey yaşamadım. Annesi, babası yoktu. Bir yakınlarının evinde kalıyordu.

Günler aylar çabuk geçti Yaz tatili başladı. Ben onu görebilmek için her gün sokaklarından geçiyordum. Çok az görebiliyordum ve

sadece bakışabiliyorduk. Tatil başladığı gibi çabuk bitti. Okullar açıldı, fakat Filiz'i hiç göremedim. Arkadaşlarıma sorduğumda evlendiğini öğrendim. O yaşta bir kızın evlendirilmesini hiç ama hiç kabullenememiştim. Hele hele sevdiğim birisinin...

Okul artık bomboştur. Bahçeye çıktığımda sanki bahçede yalnızdım. Gözlerim hep onu arıyordu. Ramazan ayı gelmişti. Orucumu tuttuğum için annem sahura kaldırıyordu. Yastığımın altında bir defterim vardı. Uzaktan gelen davul zurna sesleri arasında mısralar kendiliğinden geldi.

*Uyandım sabah ile
Gözyaşım size sile...*

Ayrılık benim için ölüm gibiydi.

*Ecel kapımı çaldı
Ağlıyorum nafile.*

Filiz'in evlenip Samsun'a gittiğini öğrenmiştim.

*Elimde yeşil fincan
Yüküm gam gönlüm hicran
Yâr gurbet ellerinde
Dayanır mı buna can*

diyerek bu zamansız, ebedî ayrılığı dile getirmeye çalıştım.

Bu yıllarda Halkevinde çalışmalara başladım. Türk Sanat Müziği olarak Erol Uygun ile başladığım çalışmalar daha sonra Türk Halk Müziği çalışmalarına dönüştü.

Bu arada yıllar geçti Sivas Öğretmen Okuluna yatılı öğrenci olarak girdim. Birgün bir arkadaşımın Numune Hastanesine gitmiştim. Arkadaşım muayene olurken ben bahçede geziyordum. Birden gördüklerime inanmadım. Filiz karşımda duruyordu. Yanında bir küçük çocuk vardı. Yanıma geldi, beni sevdiğini hayta şartlarının kendisini bu evliliğe mecbur ettiğini anlattı.

Sonra o bir daha görmedim. Yatılı okuduğum için etütlerde yine benzer besteler yapmaya çalışıyordum. Yukarıdaki dörtlüklere bir dörtlük daha ekleyip üç dörtlüğe tamamlamak istiyordum. Dilime şunlar geldi:

*Elimde yeşil güğüm
Yüreğimde kördüğüm
Yıllar oldu hasretim
Var mı yârî gördüğüm*

Feryat edip duruyordum. O yüzden besteme;

Feryada feryada

Gam almışım dünyada...

sözlerini ilâve etmişim. Böylece türküyü tamamlamış oldum. Fırsat buldukça, farklı ortamlarda okumaya başladım.

Kale Park'ta program yaptığım yıllarda da çalıp okudum. Sonra arkadaşım Doğan Ekici 1967'de plağa okudu. Onu Kervancı adında bir sanatçının plağa okuması takip etti. Sonrası malum... Mahmut Tuncer okuyunca birçok insanın sevdiği, söylediği bir türkü oldu. Bu eserimi bugüne kadar Selda Bağcan, Gülay, Hüseyin Turan, Cengiz Özkan, Aysun Kocatepe gibi pek çok sanatçı icra etti."

Hikmet Uygun, aynı duygularla başka şiirler yazmış bestelemiştir. Söz gelişi aşağıdaki eseri Nurgül Yeşilçay'ın "Gece" filminde kendi sesi ile seslendirmiştir.

*Sivas'ın yolları bükülür gider
Yollara gözyaşım dökülür gider
Yüzünü görmeden sesini duymadan
Yıllardır bu hasret çekilir gider
Adı kaldı yâdi kaldı
Yaralı gönlümde feryadı kaldı*

*Ömrümde bahara kışa hasretim
Gözümde süzülen yaşa hasretim
Gözümde yaş kalmadı kurudu gitti
Vefasız o yâre boşa hasretim
Adı kaldı yâdi kaldı
Yaralı gönlümde feryadı kaldı*

Anadolu'm

*Her diyarı Cennet gibi
Bazen boran bazen tipi
Gam kasavet çekmiş durmuş
Bu toprakların sahibi
Anadolu benim yurdum*

(Nakarat)

Anadolu benim yurdum

*Vatan bildim otağ kurdum
Özgürlüğümü duyurdum
Anadolu benim yurdum*

*Aslan gibi yiğitleri
Hiç tükenmez ümitleri
Seve seve canın verir
Vatan için şehitleri
Anadolu benim yurdum
Nakarat*

*Atalarım Çanakkale
İnönü'de destan yazmış
Anladım ki bu dünyada
Vatansız millet olmazmış
Anadolu benim yurdum*

Hikmet Uygun aşağıdaki şiirini bir arkadaşının gönülsüz evlendirilmesi üzerine yazmış ve bestelemiştir.

Yerin Dolmadı

*Başında duvağı gelin gidenler
Yârim yârim diye feryat edenler
Ellerin koynunda kalmış bedenler
Sen gittin gideli yârim olmadı
Bir yanım boş kaldı yerin dolmadı*

*Her seven kavuşmaz öyle mi öyle
Dediler "Dünyanın düzeni böyle"
İstersen derdini Lokman'a söyle
Lokman Hekim bile derman olmadı
Bir yanım boş kaldı yerin dolmadı*

*Halimi arz ettim uçan kuşlara
Yine daldım hayallere düşlere
Aranıp da durdum seni boş yere
Uçan kuşlar bile derman olmadı
Bir yanım boş kaldı yerin dolmadı*

Feryat

*Ufak ufak düşmüş saçıma aklar
Yola düştüm sensiz bomboş sokaklar
Sana doğru gelen bütün duraklar
Çıkmaz bir yol oldu bu hayat şimdi
Vefasız o yâre bu feryat şimdi*

*Gecem belli değil gündüzüm belli
Yolunu bekleyen gözlerim nemli
Bütün ümitlerim şimdi temelli
Çıkmaz bir yol oldu bu hayat şimdi
Vefasız o yâre bu feryat şimdi*

*Bütün sevenlerin kaderi bu mu
Düştün hayalime böldün uykumu
Kadehimde kalan bu son yudumu
Çektim çektim bitmez bu hayat şimdi
Vefasız o yâre bu feryat şimdi*

Vefasız

*Yârim bahçesinde viran bir bağım
Kurudu dallarım soldu yaprağım
Bugün sağım yarın kara toprağım
Olacağım kül vefasız vefasız*

*Seni anmadığım günüm olmadı
Çektiğim çileyi kimse bilmedi
Umudum tükendi çarem kalmadı
Sen ellerle gül vefasız vefasız*

*Hasretimdin senelerce çekildin
Gözyaşından gözlerimden döküldün
Hed nefeste sen aklıma takıldın
Son nefeste gel vefasız vefasız*

Onu Bana Geri Ver Tanrım

*Kapım çalsa sen geldin sanıyorum
Derni uykulardan uyanıyorum
Ne gelen var ne de giden çaresiz*

*Kendi derdime kendim yanıyorum
Onu bana geri ver tanrım
Bir kuluna bağlandım
Yolunu beklemekten
Artık usandım*

*Döndüm durdum etrafında kul gibi
Sen bırakıp gittin beni el gibi
Acı çeke çeke geçer günlerim
Senden uzak geçen günüm yıl gibi
Onu bana geri ver tanrım
Bir kuluna bağlandım
Yolunu beklemekten
Artık usandım*

Dağlara Sitem

*Dağların üstünde bir kara bulut
Umutlar tükendi yâr beni unut
Mahşerde buluşmak sadece umut
Bu mudur dünyanın kuralı dağlar*

*Dağların üstünden duman gitmezmiş
Virane bahçemde bülbül ötmezmiş
Garibin çilesi derdi bitmezmiş
Dertlerim üst üste sıralı dağlar*

*Dağların ardında canlarım hasta
Yüzüm gülse bile yüreğim yasta
Anam babam toprak olmuş Sivas'ta
Bu yüzden gezerim yaralı dağlar.*

Bunların dışında şiiri ve bestesi kendine ait başka Sevda, Elveda, Ömür Böyle Gelir Geçer gibi eserleri de vardır.